

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vsa leta gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl. za polu leta 3.—; 4.50 za četrt leta 1.50; 2.25

Posamične številke se dobivajo v prodajnicah tobaka v Trstu po 5 nov. Gorici in v Ajdovščini po 6 nov.

Na naročbe brez priložene naročilne se upravištvo ne ozira.

EDINOST

Oglas in oznanila se računajo vsakdanje v potitju; za naslove s črkami se plačuje prostor, kolikor ga obsegajo navadnih vrstic. Poslana javna zahvala, osmrtnice itd. se računajo po pogodbi. Vsi kopiji se pošiljajo vrednjenemu Piazza Caserma št. 2. Vsako pismo mora biti frankovano ker ne frankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Naročilno, reklamacije in inserate pošiljamo v upravištvo Piazza Caserma št. 2. Odprete reklamacije o prosti poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Zahvala.

Končan je boj — in zmaga je na naši strani. Ginjenega srca zahvaljujemo se vsem prvotnim volilcem, volilnem možem in slednjič vsem onim, ki so po svojem postrvovalnem in neustrašljivem sodelovanju pripomogli do sijajnega uspeha. Diviti se moramo živi narodni zavesti vseh Vas, ki ste sodelovali pri tej velepomembni volitvi, kajti le oni je mogel možki vztrajati v tej dobi brutalnih napadov, pritiska in vsakovrstnih persekucij, kojega je navdajala živa narodna zavest, to je, v kojega srca je živo tlela iskra nadobudilne vere v srečno bodočnost Slovanov isterskih. In uprav radi tega je 30. dan pretečenega meseca toli pomemben za vso bodočnost našo, ker nam je prinesel blažilo dokaz, da v Vaših srcih živi tli iskra prepiranja, da se nam bližajo srečnejši dnevi. To bi bila najvažnejša stran zmage z dne 30. oktobra, kajti uverjeni smo, da se sedaj okrepe tudi omahljivi.

Zahvaljujemo se torej še enkrat Vam vsem — prvotnim volilcem, volilnim možem in vsem drugim soboriteljem — kliče mo Vam iz bratskega Vam srca: „Srca kvisku!“ — V Trstu, 3. novembra 1891.

Odbor političnega društva „Edinost“.

Izjava.

Z ozirom na tendenciozno in neresnično pisavo nekoga zagrebškega in dveh ljubljanskih listov, je odbor političnega društva „Edinost“ v svoji seji dne 2. novembra jednoglasno sklenil v društvenem časopisu priobčiti nastopno izjavo:

izjava:

1. Ni res, da bi bil državni poslanec, g. prof. Vekoslav Spinčič zamudil storiti potrebne korake za uničenje volitve poslanca dra. Vergottinija, ampak storil je vse, kar je bilo pri obstoječih razmerah storiti mogoče.

PODLISTEK.

Izlet na Krn.

Iz popotne torbice Josipa Podhumakoga. Mnogokrat sem čital v predalih tega lista o različnih izletih, a nikdo se ni še lotil opisati izlet na Krn, da si zavzema ta velikan med našimi slovenskimi hribi poleg Triglava, Nanosa itd. častno mesto. Tudi jaz se le težko lotim tega dela, kajti da si se bile pri izletu na Krn tudi prijetne urice vmes, vendar me prejšnja neka žalost, ko se spominjam svojih raztrganih hlač in čevljev. A ker vem, da se naši turisti navadno le v moški družbi pripravljajo na izlete in da je tudi mnogo takih kateri niso bili še na nikakem izletu, ne morem si kaj, da bi se ne spomnil našega velikana Krn, na kojega smo se bili napotili. — ōudi se svet — v ženski družbi. Nikar ne misli, dragi čitatelj, da ti hočem morda napisati kako neresnično pravljico, morda kako humoresko ali pa kako tragedijo, v koji bi se hotel kazati glavnim junakom, ki je v tej ženski družbi kot junaki vitez Don Quixot sekal različne pošasti — ne — povedati ti hočem golo resnico. Poslušaj!

Že večkrat sva se z r. g. F. pogovarjala, da enkrat morava vender-le na Krn.

2. Ni res, da obstoji mej državnima poslancema prof. Spinčičem in drom. Laginjo kakoršno-si-bodi nasprotstvo glede na njuno politično mišljenje, kakor tudi ni res, da bi bilo radi tega mej rečenima poslancema kedaj nastalo kako nespornost ali kaka nesloga. Res pa je, da se je uprav g. prof. Spinčič toliko trudil za izvolitev dra. Laginje kakor nikdo drugi.

3. Ni res, da obstoji mej isterskimi Slovanii kakoršno-si-bodi nespornost ali nesloga, narobe: izid dopolnilne volitve, oziroma vse postopanje naših rodoljubov v ljutem tem boji priča o uzornem soglasji in bratski ljubavi in le želeli bi bilo, da bi v Ljubljani in v Zagrebu dospeli do takih mejsebojnih odnošajev, kakoršni obstoje uprav v Istri.

4. Ni res, da je bil jedini urednik Mandič pri volitvi v Pomjanu, res pa je, da urednik Mandič niti tam ni bil.

5. Ni res, da je Pomjancem nedostajalo moralne podpore od gospodov pri „Edinosti“ ali tržaških Slovencev sploh, res pa je, da so bili mej volilno borbo v Pomjanu trije odborniki političnega društva „Edinost“ navzoči. Po takem je vsiklik: „Ubogi Pomjan!“ povsem tendenciozen. Res pa je, da je politično društvo „Edinost“, odnosno da so tržaški rodoljubi na vso moč, tako moralno kakor tudi z velikimi materijalnimi žrtvami, podpirali in še podpirajo narodno stranko v Pomjanu. Na tem pa, da smo vzlic uzornemu in do skrajnosti požrtvovalnemu delovanju vender-le v Pomjanu podlegli, ni smeti krivde pripisovati nikomur izmej nas, ampak jedino le v Istri obstoječim

Ker pa sama nisva hotela na to pot, odladala sva leto za letom, češ, prilika že pride, da nama bude možno v večji družbi na „Sivca“.

Prišlo so šolske počitnice, a žnjimi tudi mnogo ptujcev. Meščanje so pa navadno mehkažni in mesto da bi pod milim nebom uživali planinski zrak, raje ti ostanejo do poludneva v postelji, potem obedujejo, za obedom grejo zopet v posteljo in le noč porabijo nekoliko, da naredijo par korakov po vasi, da tako nekoliko raztegnejo svoje lene ude. Taka pa nista bila g. M. in njegova g. sestra. Ko sta izvedela kaj in kako namerjava z g. F. bila sta koj pripravljena, da hočeta z nama. Izkuseni g. F. je odsvetoval, češ, pot na Krn je zelo težavna in nevarna in do tedaj ni bila še nobena ženska na tem visokem hribu. Vse odsvetovanje ni nič izdalo, na vsak način je hotela iti.

No, bila je že lepa družba, a manjkalo nam je vodnika. Da bi si ga bili na lasé najeli, ni nam niti na um prišlo, ker nikdo izmed nas ni bil toliko premožen, da bi bil mogel žrtvovati kar menit nič tebi nič par okroglih za ta posej. Obupali smo že bili skorom, slednje pa smo ga vender-le iztaknili v osebi g. K. Napotili smo se vsi sturji k njemu in ga toliko

odnošajem in bila bi uprav omenjenih listov, oziroma vseh dnih mož, ki stoje za temi listi, sveta dolžnost na to delati, da se polagoma odstranijo nenormalni ti odnošaji.

V Trstu, dne 3. nov. 1891.

Za odbor polit. društva „Edinost“ Maks Cotič l. r. Mate Mandič l. r. t. č. tajnik t. č. predsednik

Dra. Laginje izvolitev.

Zrušila se je in padla v svoj nič fikcija o izključljivo italijanskem značaju provincije isterske in žnjo se je zrušila podstava neosnovanim zahtevam italijanske stranke po hegemoniji in nadvladji v deželi tej. Leta in leta borili smo se v našem listu proti tej fikciji, dobro vedoči, da je le-ta izvor vsemu zlu, ki tare ubogo Istro. Zastonj so bili napori naši; prepričevalne besede naše ostale so glas upijodega v puščavi. Nasprotniki naši italijanske narodnosti pobijali so skoro neverjetnim cinizmom trditve naše, a slavna vlada naša si je z obema rokama svoji ušesi, da ni čula argumentov, naperjenih proti politiki, knjo tira se železno dolednostjo na korist manjštine in v škodo večine prebivalstva.

Dosedanjim razmeram isterskim bila je glavna opora — eskamotaža: eskamotirali so narodni značaj slovenske večine v deželi le v ta namen, da se je mogla italijanska manjšina tembolje šopiriti pred svetom — pred svetom, ki razmer ne pozna. Odvisno bi bilo, ako bi hoteli zopet in zopet premotrivati ob uzrokih, koji so bili za merodavne činitelje naše odločilni, da je tirala politiko, viseco v ozračju fikcij, ko bi se bili vendar lahko postavili na trdna, rečelna tla. Da so to poslednje storili, ugoditi bi bili

časa prosili, dokler se ni udal naši želji in določili smo dan in uro odhoda.

Vrstiti so se začele priprave za težavno pot. Omisliti si je bilo pravih turistovskih palic.

Naša družela je sicer na lesu bogata in vender niseim mogel nikjer najti lesu, koji bi bil za tako palico pripraven. Slednjič ga iztaknem. Moj oče je imel namreč neko jako dolgo lato, a koje so jeseni orehe klatili. Zaljublil sem se v to lato. Prosil sem očeta, naj mi dovoli, da jo odrežem, a razume se samo ob sebi, da previdni gospodar dobro pazi na svoje orodje in da mi ni hotel tega dovoliti. Če ne dovoliš, vzamem pa sam, mislil sem si, in v malo minutah uničil sem očetu dolgo lato. Ko sem svojo palico obrezoval in gledil zasledi me oče pri navdušenem delu in poslušati sem moral dolgo propoved o neuhogljivosti. Besede to segle so mi tako globoko v srce, da sem se še v prst prav pošeno urezal. Pa kaj to, saj palico sem vender-le imel. Ves vesel nese to palico drugim bodočim turistom pokazati, hoteč jim pripovedovati, kako smolo sem z njo imel. A preveril sem se, da niso bili mnogo srečnejši od mene. Pri g. F. stanovala sta g. M. in njegova g. sestra. Najti pripravnega lesu za tri od njih, bilo je gotovo jako težko. Premetali

postulatu pravice, kakoršna je izražena v členu XIX. osnovnih naših zakonov ter po takem zadovoljili — jednokoterno deleči luč in seaco — večini prebivalstva, a zajedno bili bi zasnovali v tej deželi neverojetnosti politiko, odgovarjajočo razmeram, obstoječim v mnogojezični državi naši.

Ker pa le ono, kar je prikladno odnošajem, more biti zares koristno, ugodili bi bili v prvi vrsti državi v nemu interesu.

Toda niso hoteli! Zakaj da niso hoteli? Mnogokateremu se vidi to psihologiška uganjka, — kajti ni lahko mogoče razumeti človeka, vedoma in trmoglavo delujočega proti svojemu lastnemu interesu; nam pa se vse to prav nič čudno ne sdi, ker poznamo čustvovanja v onih krogih, ki nam režejo politični kruh; le žal, da ne moremo in ne smemo govoriti, kakor bi trebalo.

In ker niso hoteli slušati opominov, ker niso hoteli slušati dobrohotnih besedi, trebalo je, da pridejo dogodki, da se oglasijo dejstva, koja naj bi poučila gospodo, da so na krivi poti, da se pehajo po skaloviti strminah, dočim se vije prav blizu gladka, ravna in najkrajša cesta.

Prvi tak dogodek bilo je ljudsko štetje, vršivše se koncem pretečenega leta. Številke govore jasno; govor števil je lapidaren in nikakor ne dopušta, da bi na njem potajevali in zasukavali; za govor števil velja oni znani rek: kar smo rekli, smo rekli. In številke spregovorile so jasno besedo — v naš prilog; zaklicale so stentorskim glasom: v Istri sti dve tretjini prebivalstva slovanske narodnosti.

Ali tudi to ni izdalo: vse je ostalo pri starem; fikcija o italijanskem značaju slovanske Istre bila je še vedno glavni motiv politiki gospode naše; nadejali so se še vedno, da iluzije vender-le zatrosnico. Kako so se varali: dočim so se gospoda zibali v prijetnih iluzijah, razvijali

in pregledali so vse grablje in drugo orodje, a najti niso mogli nič. Ko pridem k njim s palico, najdem jih pri latniku, kojega so prav neusmiljeno obdelovali. Jeden je bil na latniku, drugi so mu pa spodaj pomagali. Palice so res našli, a pokvarili so ves latnik.

V te palice zabil nam je kovač še dolg žebelj na koncu in tako smo bili preskrbljeni z stvarjo, jako važno za turiste. Palice so bile skorom dva seznja dolge in par kil težke. A manjkalo nam je še mnogo drugih stvari. Najpoprej smo začeli premišljevat o klubukih, koji naj bi nas varovali pred solncem. Sam ne vem, kje smo iztaknili neke grozne slamnike, v kojih smo ravno tako izgledali, kakor malo-semeniščanje v Gorici. Vzlasti pa je dobila g. M. strašanski slamnik, izpod kojega jej niti brade nisi mogel zapaziti.

Za klubukom pridejo čevlji, koji so glavni pogoj, da more turist dobro hoditi. S kakimi so se bili moji štirji drugi obuli, ne vem, le o sebi se še spominjam, da mi je delala obutev največjo preglavico. Pregledal sem vse svoje stare in nove, a ker so bili vsi po modernem kopitu z navzgor zakrivljenim spikcem narejeni, pripravnii niso bili za ta izlet. Iz zadržge me sprāvijo očetovi, koje je navadno rabil, kadar je šel v gozd. A tudi ti so preslabi, rekel

so se dogodki z neizprosno logiko. V mesecu februarju iznenadile so nas obče državnozbornske volitve, kojih izid je elementarno silo podrl namišljeni italijanski značaj dežele isterske. V kmečkih občinah istočne Istre izvoljen je bil naš kandidat jednoglasno, a v zapadni Istri — kjer se nam je bilo boriti z veliko težavnostjo zaprekami — priborili smo si častno večino. Gledé istočne Istre udali so se nasprotniki naši z resignacijo svoji usodi. ne tako gledé zapadne Istre: ker jim je tam odzvonilo za vekomaj, vrgli so se z vso silo tu-sem. Bojni njih klic se torej glasi: vztočna Istra vaša, a zapadna je naša! Ali tudi ta njih zahteva je neosnovana, kajti zapadna Istra je istotako slovenska — ako odračunamo par mestic ob morakem obrežji —, kakor je slovenska vztočna Istra, kar so nam na jasen način dokazale ravnokar omenjene državnozbornske volitve. Pričakovana izvolitev dra. Laginje državnim poslancem za zapadno Istro značila bi bila torej glasen dementi lažnjivih trditelj nasprotnikov naših.

In zato je izid volitev volilnih mož, vršivih se v mesecu februarju, silno razburil italijansko stranko: izid ta označil jih je pred vsem svetom kot lažnike. V silnem svojem srdu pograbili so po najdesparatnejšem sredstvu: nasilje, kakoršnjega se more poslužiti le do skrajnosti demoralizovana stranka, naj bi prepredilo izvolitev našega kandidata. In res so dne 4. marca izvršili tako nasilje, da je strmel ves pošteni politički svet: prepredili so nasilnim načinom izvolitev dra. Laginje ter potisnili na Dunaj svojega moža.

Ali kakor ima laž kratke noge; tako je imelo tudi nasilstvo kratke noge; le malo mesecev uživala je italijanska stranka plod svoje političke demoralizacije. In tako je prišlo do nove volitve, ki se je vršila dne 30. oktobra t. l., volitve, kakoršnjih ne pozna kronika volilnih bojev v državi naši. Pri tej dopolnilni volitvi dogajale so se stvari, katerih šlovek ne bi mogel niti verjeti. Zadošča naj, ako se spominjamo volitve v Poreči, kjer je imela naša stranka dve tretjini upisanih volilcev na voliaci in je vender — propala in kjer je sedem nevolilcev trinajstkrat glasovalo; in volitve v Vršaru, kjer so glasovali nedoletni in redarji, došli iz tujih občin.

In vender: v silo vsem tem nezasišanim dogodkom, zmagala je pravica! Izvolitev dra. Laginje dne 30. oktobra je tretji dogodjaj v tem letu, glasno govoreč, da je italijanski značaj Istre gola fikcija in da hudo greše oni, ki na podlagi te

mi je čevljar, in pribil jim je par podkovi in tri vrste velikih žbljev.

Na dolgo pot tudi treba kaj seboj nesti za želodec, rekli so mi drugi, ker na Krnu ni gostilen. Moj čevljar, ki je bil prej vojak, posodil mi je par vojaških steklenic, koje sem napolnil z dobrim — alivovcem, dobra mati pa mi je dala v dva vojaška „brotsacka“ kruha in različne avinjine.

Tako obložen stal sem na vse zgodaj drugega jutra pred hišo ter čakal na druge. Pohvaliti se ne smem preveč, da ljubim rane ure in tudi to jutro bi bil gotovo zaspal, ko bi ne bil naročil že zvečer ponočnemu čuvaju, naj me ob dveh zjutraj pokliče. Nisem dolgo čakal, ker kmalo so primahali g. r. F., g. M. in njegova g. sestra. To vam je bil krasen prizor!

Prva se mi prikaže g. M. z onim strašnim klobukom; v desni je imela velik drog, v levi pa košarico. Čez rame jej je bila privezana steklenica, z vodo napolnjena, in velika halja. Krilo ni bilo posebno elegantno in tudi tačasnja moderna dolžina, pri kojoj se je krilo dva metra za uboge ženske po tleh v prahu ali v luži vleklo, izpolnjevala ni teh paragrafov. Na nogi sem jej zapazil mestne čevljičke, kateri niso bili mojim z nikakem obziru prav nič podobni.

(Dalje prih.)

fikcije tirajo večini prebivalstva nasprotno politiko in se identifikujejo se stranko, ki je vse, samo avstrijska, tolerantna in pravična n. e. Zajedno pa greše naši zastopniki, ki se svojo popustljivostjo omogočujejo, da odločilna gospóda morejo tirati tako politiko.

Izvolitev dra. Laginje je torej tretje dejstvo, opisujoče v lapidarnem slogu etnografske odnoseje doli po naši Istri in zahtevajoče, da se brezobzirno poštevajo ti odnoseji. Govora tacih dogodkov ni smeti prezirati: ako bi hoteli nadalje glavo v vreči tiščati, zamotavale se bodo razmere bolj in bolj — gotovo ne v korist večine prebivalstva, kakor tudi ne v prospeh mej sebojnega mirnega življenja.

Izvolitev dra. Laginje je glasen opomin; temu opominu pridružujemo se tudi mi. proseči slavno vlado, da ga ne prezira; a proseči tudi zastopnike naše, da vrede postopanje svoje v zmislu, odgovarjajočem skušnjam, kojih nam je v obilici prinesla izvolitev dra. Laginje. Narodna naša čast zahteva apodiktično, da vsi naši narodni činitelji delajo na to, da se nikdar več ne ponove dogodki, koje smo morali doživeti in proti katerim smo se morali boriti povodom volitve dra. Laginje. Kdor ne obsoja tacih dogodkov, ta ni naš, ta je proti naši državi.

Menda se razumemo.

Našim poslancem.

Pod tem naslovom piše nam rodoljub z dežele:

Že večkrat smo naglašali, da za nas južne Slovence se le tedaj obrne na bolje, če naši poslanci zapuste Hohenwartov klub enkrat za vselej. Pričakovali smo zastoj! Prišli so tako daleč naši gospodje, da so jih začeli napadati oni zastopniki, kateri se morejo po vsej pravici nazivati zastopniki slovenskega naroda v Avstriji. Ti zastopniki naroda so mladočehi. Nje je izbral ta ponosni narod z največjim navdušenjem, videč, kake spletke mu delajo na Dunaju. Zapodil je ta narod stare grešnike raz najvažnejšo stopinjo in naložil to nalogo možem, kateri so iz naroda vzrastli, od katerih so volilci preverjeni, da delujejo le na korist ubogemu narodu. Ti zares narodni odposlaniki, kojim je le ta naloga, da bi svoj narod osrečili, koji le na to delajo, da bi izpolnili narodu vsako željo — ti sluge naroda, ti možje, kateri vsakokrat, kadar izpregovorijo besedo, povejo le narodove tirjatve in želje — ti možje, ki ne koprne ne po časti ne po bogastvu, ti možje obrnili so pozornost svojo na naše slovenske poslance.

Da, res žalostno je, ko vidimo, kako daleč so zabredli naši narodni zastopniki. Slovenski narod gotovo ljubi vse druge bratake narode slovenske in gotovo je, da čiala in ljubi tudi Čehi, koji so mu po krvi bratje, koji so mu tudi v narodnih vrašanjih najbliži. Kakor se Slovenci borijo za narodno enakopravnost, tako morajo se tudi Čehi. Če toraj naš narod ljubi brate Čehi; če se toraj naš narod tako živo čuti potrebo duševnega združenja s Čehi in če so torej češki poslanci res izvoljeni od naroda (kar je tudi): postopajoli-li naši slovenski poslanci, nasprotujoči češkim poslancem, v imenu naroda?! Se-li ozirajo naši poslanci na želje naroda, koji zahteva vzajemnega delovanja z vsemi Slovani?! Če rujejo naši poslanci proti mladočehskim poslancem, s tem nasprotujejo vsemu češkemu narodu, s tem nasprotujejo pa tudi slovenskemu narodu. Če pa poslanec dela proti volji naroda, neha biti njegov zastopnik, neha mu biti voditelj, ampak — —!

„Slovenskega kluba“ se boje, že ime „Slovenski“ jih straši, da se ne morejo toliko zjediniti, da bi kot Slovani nastopili, kjer gre za naše svete pravice. Ne! imenu „Slovan“ se izogibljuje menda samo zato, ker se ga odločilni gospodje boje kakor hudič križa. Če si že toraj niso hoteli ustanoviti „jugoslovenskega“ kluba, pričakovali bi bili, da se vsaj Čehom nekoliko približajo. A ne! ampak povsod, kjer le morejo nasprotujejo jim ti

nas slavni narodni zastopniki. Ker ni še dosti, da jih v zbornici pogledujejo kakor mačka psa, da že tu kažejo svojo „ljubezen“ do bratskega naroda: poslušujejo se še svojega glasila, da udrihajo kar le morejo po Čehih!

Da, gospóda, daleč ste se dali dovesti pod vodstvom onega gospóda, ki je povedal strmečemu svetu, kako neizrečeno radi Slovenci plačujejo davke! In vi še pobirate stopinje za tem narodnim (?) poslancem? Vi še gledate na njegove ukaze?

Saj ni nikako čudo, če smo prišli do tega. Le pogledjmo večino naših slavni poslancev s Kranjske in reči moramo, da jeden je gorši od drugega. —

Mi na Primorskem smo že bolj izbirčni, ker znamo ločiti seme od ljulike. Zato pa zahtevamo, od naših poslancev, da dobro pretehtajo predno se odločijo na to ali ono stran: vedo naj, da nam prav čisto nič ne imponujejeto tiste stare tradicije gledé parlamentarnega grupiranja, koje tradicije tišče poslance naše na rokah in nogah liki težke železne verige, ampak zatečejo naj se tjakaj, kjer jim je bratska pomoč gotova, tjakaj, kjer tako čutijo kakor čutimo mi, tjakaj, kjer so nam najbližji po rodu in krvi.

Dostavek uredništva. Dopis ta prejeli smo od moža, o kojim lahko mirno vestjo trdimo, da ni nikak „konfuzen radikalec“, ampak mož, ki zares trezno sodi. Vemo sicer, da si nakopljemo obilo nasprotstva s tem, da prijavljamo ta dopis, toda dolžnost naša je, da damo izraza javnemu menenju po Primorskem, koje ni bilo morda še nikdar tako ozlovoljeno (proti komu, je jasno), kakor je uprav sedaj po dovršeni dopolnilni volitvi v zapadni Istri. Gospóda, dogodki ob tej volitvi povedali so nam glasno, kakor še nikdar poprej, da zastopniki naši divno potrpežljivostjo trkajo ob vrata gospodarja, kojega sluge so nam kar brez ovinkov pojasnili, da trkanje naše nima zmisla. Mi ne presejamo taktike naših zastopnikov po raznih zaupnicah in nezaupnicah, nastalih po vsakovrstnih vplivih, ampak mi jo presojujemo po dejstvih. Fakta pa govore proti tej taktiki. To je resnica, koje ne morejo ni na las premeniti vsi šentpeterski telegrami.

Politični pregled.

Notranje dežele.

V 61. seji državnega zbora dne 30. oktobra prečitali so predloge poslanca Forregerja, tičoče se promene tiskovne postave. Da je naša tiskovna postava potrebna preosnove, priznavajo na vseh straneh, osobito pa občutijo to potrebo mali časniki. Notorična istina je, da se v nijedni konstitucionalni državi ne stavlja take zapreke razvitju časnikarstva kakor pri nas v Avstriji. Mej temi zaprekami imenovati je v prvi vrsti zahtevanje kaveje, časnikarski kolek in pa objektivno postopanje. Vrh tega pa je le od oblastev odvisno, dobi-li ta ali oni časnik dovoljenje za razprodajo na drobno. Razprava, ki se je vnela ob predlogih poslanca Forregerja, bila je dokaj živahna. Češki poslanec Pacak podpiral je gorke te predloge. Rekel je, da sedanja tiskovna postava ne odgovarja koristim časnikarstva in tudi ne koristim prebivalstva. Po sedanjem objektivnem postopanju odprta so vrata na stečaj stari policijski državi. Zato zahteva govornik, da se odpravijo kaveje in prepoved kolportaje, da se omeji dolžnost predlagati takozvane „dolžnostne eksemplare“, da se odpravita časnikarski kolek in objektivno postopanje, ki je rak-rana našega časnikarstva. Govornik dvomi sicer, da bi bil sedanji parlament, ki se ozira le na želje vlade, zmožen skleniti tako postavo, ki bi ugajala ljudstvu in časnikarstvu, a zahteva tudi, da se čast posamičnikov izdatnejše zavaruje proti napadam časnikarstva in da se skrajšajo tiskovne pravde. Govornik predlaga torej, da se ti predlogi izročé tiskovnemu osekú in da se ta osek pomnoži od 18 na 24 članov. — Poslanec Lueger

ima malo nade, da se naša tiskovna postava skoro premeni, kajti taka, kakoršna je, odgovarja namenom gospodujočih činitelj. Liberalni stranki je zato prijetna, ker jej po tej postavi le težko vzraste konkurenca, in vladi daje moč, da lahko zatre vsako svobodno menenje.

Tudi ta govornik je odločno proti kaveji in proti časnikarskemu koleku. Govornik bil bi pa zato, da se uvede davek na inserate. Govoreč o sprijenosti liberalnih listov je govornik vskliknil: „Ako se oslobodimo usodepolnega vpliva tacega časnikarstva, preverjen sem, da se veliko preje sporazumejo Nemci in Čehi, nego je mogoče, dokler obstoje taki hujskači!“ Mejnardno časnikarstvo izpodkupa je tudi monarh. državo in monarhični čut. Poslanec Plener se je hudo razkoračil nad poslancem Luegerjem ter je zagovarjal nemško-liberalno časnikarstvo. Zakaj bi je ne, vsaj služi v prvi vrsti le njemu. Poslanec Pernstorfer je očital sedanjemu časnikarstvu podkupljivost.

Posl. Teliszewski pozdravil je z veseljem te predloge meneč, da brez svobodnega časnikarstva si ni možno misliti gospodarskega razvoja in političke svobode. Po vseh konstitucionalnih državah uživa časnikarstvo primerno mu svobodo, le Avstrija je zaostala in zanjo pride Turčija.

Po zaključku debate izročili so predloge poslancev Forregerja in Pacaka osekú 24 članov v presojo.

V večerajšnji seji je vlada predložila postavne načrte o provizoričnem uravnanju trgovskih odnosajev s Turčijo, Bolgarsko, Španjako in Portugalsko; potem premembila postavila o zavarovanju delavcev proti nezgodam. Po teh premembah zadene dolžnost zavarovanja tudi gledališka podjetja in podjetja za prevažanja, konečno kontigent novicev za leto 1892. Potem so nadaljevali podrobno debato o proračunu ministerstva za nauk in bogočastje.

V seji dne 3. novembra objavil je justični minister, da se radi požiganja nedolžno obsojenemu Pabstu iz državnega zaklada dovolili 3000 goldinarjev. V tej seji pritoževal se je poslanec Luzzatto, češ, da se zanemarja italijansko prebivalstvo z ozirom na šolstvo. Oho! tu pa še moramo počakati na stenografski dopisnik, da gosp. Luzzattu odgovorimo, kakor mu gre.

Istega dne zboroval je pristojbinski osek in je Bilinski poročal o postavnem načrtu tičočem se boranega davka. Sklenili so jednoglasno preiti v podrobno debato.

Umril je knez Konstantin Czartoryski, drugi podpredsednik gospodske zbornice. Pokojni bil je u 69. letu dobe svoje.

Krivo nas sodi oni, koji meni, da mi kar tja v en dan pritrjujemo vsemu, karkoli ukrenejo „mladočehi“, toda vesno motreči sedanje gibanje na Češkem pridemo zopet in zopet do zaključka, da jedini in pravi zastopniki naroda češkega so za sedaj le mladočehi. Bodi to komu drago ali ne, ali resnica je to in resnico treba poštevati. Mnogo jih je, ki so menili, da so mladočehi že prekoračili vrhunec svojega političkega delovanja in da svitla zvezda njihove popularnosti skoro zatemni. Motijo se ti kratkovidni politiki in si moramo njihovo kratkovidnost le tako tolmačiti, da gospodje nikakor nečejjo pripoznati prevažne okolnosti, da so Čehi političko zrel narod. Danes smo v takem položaju, da moramo v prilog svojim nazorom navesti upravklasično pričo — dr. Riegera samega: dr. Rieger sam je v pogovoru z nekim poljskim časnikarjem pripoznal, da so Staročehi za sedaj definitivno odigrali svoje ulogo. Rečen časnikar je namreč Riegru nasvetoval, da izda poseben manifest do naroda češkega v ta namen, da si zopet pribori več upliva na javnost. Rieger pa je naravnost odklonil izvršenje tega nasveta s pripomojo, da bi bilo take početje brezvspešno. Dr. Rieger je v nadaljnjem pogovoru pripoznal, da Staročehom — ako vlada ne izpolni zahteve po uvedanju češčine kot notranjega poslovnega jezika — ne bi preostalo drugega, nego da polože svoje deželnozbornske mandate. Pražka „Politika“, kakor znano Riegerjev organ, pa pristavlja, da se jej to vidi jedino možna pot,

da se Staročehi rešijo iz mučne situacije. Isti list pristavlja še, da ne kaže drugoga, nego vsa pravno akcijo znova pričeti. Dr. Rieger priznava torej sam, da je položaj staročeske stranke obupen in da on sam niti poguma nima, apelovati do naroda svojega.

Tak je torej ves sedanji položaj in takega se kaže vsakemu, ki vestno in bistro motri gibanje na Češkem. Naj se nas torej ne obsiplje s „konfuznimi radikali“, ako položaj rišemo tako, kakoršen v resnici je in ako iz tega položaja izvajamo posledice, ki se umo same po sebi: posledice, da so Staročehi čisto obnemogli in da so njihovi pravoveljavniki nasledniki le Mladočehi. Ako pa zahtevamo, da naši zastopniki uvažajo pravoveljavnike bratskega nam naroda, ni to nikaka „konfuzna“ politika, ampak politika zdravega razuma — torej zdravega egoizma — in iskrenega srca. Srce pa nam veli: ljubi svojega brata. Kakor pa nam srce veli ljubiti svojega brata, tako nam veli zdravi razum, da iščemo pomoči in opore tam, kjer jo najsigurnejše najdemo. To je naše menenje, koje pa nikakor nečemo urivati našim gg. poslancem, vsaj bodo sami odgovarjali za svoja dela.

V Pragi so se dne 1. t. m. sešli nemški zaupni možje, da se posvetujejo o preosnovi strankarske organizacije.

Vnanje države.

Kakor znano prepovedala je ruska vlada izvažanje rži in ržene moke in drugih odpadkov žita. Sedaj pa se je prepoved s posebnim carskim ukazom razširila na druge vrste žita — izvzemši pšenico, — kakor tudi na izdelke iz žita in krompirja.

Mejparlamentariška mirovna konferencija v Rimu določila je nastopni program: Dne 3. novembra otvorila se je konferencija in na večer je bila slavnostna predstava v gledališču. Dne 4. in 7. t. m. je vprejem v poslanski zbornici; dne 5. t. m. je soareja pri knezu Odesscalhiju in naslednjega dne pri sindaku. Dne 8. t. m. izvrše se volitve. Seje se bodo obdržavale vsaki dan.

Znani francoški kardinal Lavigerie, ki se je prvi spoprijasnil z republičansko vladno obliko, obolel je v Algieru na smrt, prevideli so ga s sv. zakramenti za umirajočega.

„Münchener Neueste Nachrichten“ javljajo, da so dognali trgovska obravnavanja mej Italijo in Nemčijo.

DOPISI.

Iz dolinske županije dne 31. oktobra [Izv. dop.] Uverjen sem, da Tvoja predala, draga „Edinost“, bodo prenapolnjena s poročili žalostnih a tudi veselih dogodjajih, koje smo doživeli za nas Slovane imenitnega dne, dne smage 30. oktobra 1891. Ali vendar Vas prosim, da mi ne odrečete prostorčka v Vašem cenjenem listu, da morem tudi jaz sporočiti o našem veselju, koje smo ta dan uživali. — Kakor Vam znano, peljali smo se vsi volilni možje z „brega“ skupaj v enem vozu v Koper. Kako se je godilo v Kopru, popisalo Vam bo spretnejše pero. — Čez 10 voz naših volilcev šli smo vsi na enkrat iz Kopra. Naš voz bil je zadnji in imeli smo svojega „fanta“ žandarja seboj; prvi voz pa je bil tudi z enakim spremstvom preskrbljen.

Na naše povelje jel je naš voznik tako naglo voziti, da smo v trenutku vse vozove prehiteli. Zdaj pa smo zastavonoscu zapovedali: Zastavo razviti! — Solza veselja me posili, ko se domislim tega pogleda na naše volilce. — — —

Vsi iznenadjeni, zagledati našo zastavo, zastavo zmage, sneli smo klobuke raz glave, ter gromovito prvič zaorili: Živio, slovenska si Istra!

Opomniti moram tukaj, da imeli smo od naših volilcev ostro zapoved, iz mesta prav tiho in mirno oditi; tako se je tudi do tukaj zgodilo.

Zdaj pa se je razlegalo petje raz naše voze daleč na okolu; vratile so se

slovenske in hrvatske pesmi ter živio-klici celo pot do doma. Na Rižani pa smo se z bratskimi pozdravi ločili od vrlih Buzočanov in Dekancev. — — —

Teško smo to storili, a ker je bilo to že prej sklenjeno, šli smo na Škofije kjer nas je čakal obed. Tukaj smo se radovali z vrliimi Škofijci in navduševali za vzajemnost in slogo. — Ko smo se pripeljali v prijazen breg, najpopred v Boljuno, bil je naš dohod imponanten. Kar le giblje prišlo nam je z izvrstno boljunsko godbo nasproti.

Bile so ovacije, srčni vakliki in pozdravljenje z gromenjem topičev. G. učitelj Miroslav Anžlovar naslikal je zbrani množici v kratkem pa jedrnatem govoru veličnost današnjega dne za nas Slovane v Istri; konečno pa napil zravico na presvetlega cesarja in našega izvoljenega poslanca ter zastopnika dr. Laginjo.

Po kratkem odmoru šla je godba z volilci in brezštevilnim ljudstvom v Dolino. Tukaj bilo je že vse na nogah in zaorili so živio-klici, da se je daleč — daleč odmevalo, morda tudi v lahonsko gnezdo miljsko. — Korakali smo na ravno ter z veselo novico obvestili našega starosta, narodnega veterana monsignora Jana Dolgo se je ta mož boril, a če tudi ne že sam došel bil do popolne zmage, kakoršno slavimo danes — vendar mnogo storil, da je danes tudi pred svetom Istra slovenska! Sama tega veselja — jokal se je staroček. — — —

Pozno, ali prav rano je bilo, ko smo se razšli, segajoči si v bratske roke. Zjutrej na vse zgodaj plapolale so na oknih in zvoniku narodne zastave. Celi dan imeli smo tako rekoč — „narodni praznik“. Zvečer goreli so kresovi na nekaterih vrhah ter zažigali so se umetni ognji. Pevoči pa so večkrat zapeli pesem: „Krasni dan Slavjanom svetiti naj začne!“

Namenjen sem bil danes navesti tudi nekatere pobalske izgrede, kateri so se našim ljudem dogajali dneve pred volitvami v Kopru; toda ker se je moj dopis tako nategnil, da zavzema več prostora, kakor sem za njega prosil — odložil sem za prihodnjo številko, ako mi v to gosp. urednik dovoli? — (Prav radi. Opomba ured.)

—6—

Različne vesti.

Imenovanje. Gosp. Ivan Basaj, c. kr. poštni kontrolor v Gorici imenovan je višjim poštним kontrolorjem v Trstu. N tem imenovanjem smemo biti Slovenci povsem zadovoljni, kajti gosp. Basaj je vešč obema deželniima jezikoma ter jako prijazen v obdobjanju se strankami. Dobro nam došel torej!

Imenovanje Višje deželno sodišče imenovalo je pravnega praktikanta, Ivana Guzelja, avskultantom v tem jurisdikcijskem obsežju.

Umrl je v Pulji nagle smrti superijor vojne mornarice, monsignor Račić. Pokojni je bil blaga duša v pravem pomenu besede in je bil spoštovan v vseh krogih.

Zmage v Istri so najlepše proslavili vrli in uzorni rodoljubje sežanski: v spomin tega velepomembnega dne darovali so družbi sv. Cirila in Metoda lepo svoto 50 gld. Svoto to doposlali so nam z nastopnimi vsticami: „Proslavljajoči izvolitev dra. Laginje državnim poslancem darujejo Sežanci gld. 50 v prospeh družbe sv. Cirila in Metoda“. Živio dr. Laginje, a tisočerna slava junaškimi njega volilcem! — Takó lep, vzvišen in plemenit odmev našli so v Sežani radostni vakliki, razlegaajoči se po vsej krani Istri. Da, zmago naše svete stvari proslavila je najlepše in najprimernejše kraška naša metropola. Slava Vam, vrli Sežanci!

Za družbo sv. Cirila in Metoda v Trstu nabrali so gosti kavarne Tedesko v proslavo zmage M. Laginje 5 gld. 40 kr. — Na čast zmage dr. Laginje nabralo se je

med pesalci „Delavskega pod. društva“ 1 gld. 40½ kr.

Iz Kopra se nam piše: Od vseh strani se v Kopru še vedno čuje „fuori i croati“ in žvižganja na obilo. Ako se kdo za osobno varnost boji, naj se zateče v kaznilnico! To iznajdba smo letos dobili. Od drugod nimate pomoči. Danes je bilo mnogo koperskih gospodov takozvane „civilita italiana“ na parobrodu prama Trstu. Oni so se šli v Trst pritoževati, da so te nerede v Kopru Slovani prouzročili. V tem zmislu so tudi že prošnje naredili, da bi se nekoliko Slovanov iz Kopra odstranilo, ako hoče vlada, da se mir naredi. Veak bi bil vesel, ko bi ga iz Kopra odmaknili, in vsak bo koperski gospodi za današnji korak in prošnje jako hvaležen, ako se ji posreči, kar so namerovali.

Iz Dekani se nam piše: Prodraga „Edinost“ prosim te, da sprejmeš sledeče vstice, v svoje predale, da opišem radovanje dne 30. oktobra t. l. na zmagi našega državnega poslanca. — Ko smo v Dekani zaslišali glas, da je zmaga naša, od veselja smo poskakovali. Zbrali smo se v obilnem številu, povabili domače godbeno društvo „Istra“ in z zastavo društva „Čitalnice“ šli smo pozdravljat naše in Buzočake volilce, snidše se pri obedu v hiši gospoda nadžupana I. Mahniča, da sijajno počastimo zveste prijatelje naše. Okolo šeste ure popoldne poslovlili so se volilci iz Buzeta, njim na čelu nadžupan in deželni poslanec gosp. Fran Flego. Odšli so polni veselja in radosti, množica z Dekani pa jih je spremita z godbo in zastavo do lepega cilja. Pri razhodu podali smo si bratske roke in obljubili večno zvestobo. Živili! Dekanci vrtili smo se k g. nadžupanu I. Mahniču. Od tam smo pozneje odšli v Dekani v gostilno bivšega nadžupana g. Grisona. Tu smo se zopet radovali v lepi slogi in pri tej priložnosti nabrali lepo svoto denarja za prirejo razvetljave in streljanje s topiči v proslavo našega državnega poslanca, g. Matka Laginjo. Razvetljavo Vam opišem pozneje.

„Sokol Tržaški“ priredi v soboto dne 7. t. m. v dvoranu Maly (vja Toronte) „Sokolaki večer“ s jako zanimivem programom. Nađejamo se, da se tržaški rodoljubi v obilnem številu udeleže te veselice ter s tem pokažejo simpatije svoje do društva, koje je prevašen član v organizaciji tržaškega slovenstva. Podpirajmo se vzajemno, da se bodo mogla naša narodna društva tem lepše razvijati.

Lega Nazionale. Dne 1. t. m. imelo je društvo to svoj osnovni zbor. Predsednikom društva je bil izbran dr. Picogli, podpredsednikom Cavaliere Malfatti. Poslovno poročilo pravi, da je dozdaj osnovanih 31 podružnic z 10.000 člani; poročilo izraža nado, da število podružnic kmalo poskoči na 50. Za prihodnji občni zbor določili so mesto Rva na Južnem Tirolskem. O tendenciji tega društva govornili smo opetovano in bilo bi odveč, da zopet povdarjamo stvari, ki so vsomu svetu jasne. Ako pa že vemo, da je delovanje tega društva naperjeno v prvi vrsti proti nam Slovence, je nas vseh sveta narodna dolžnost pripomoči, da paralizujemo pogubno delovanje društva „Lega Nazionale“ ter da odvrnemo pogubo, ki nam preti. Zgolj zabavljenjem na lahonske kričaje je naši stvari bore malo pomagamo, ampak skrb naša za vzdrževanje narodnosti naše mora se kazati v dejanjih. Kaka naj bodo ta dejanja, dali so nam jasen vzgled vrli rodoljubje sežanski, kakor javljamo na drugem mestu. Kolikor intenzivnejše je delovanje društva „Lega Nazionale“, tem intenzivnejše mora biti naše zanimanje za naravno nje nasprotico — družbo sv. Cirila in Metoda. Naslednica ranjki „Pro Patriji“ stopila je na pozorišče se starimi znanimi tendencijami, naše šolsko družbo pa veče dolžnost, da se tej širiteljici ideje italijanstva kar najodločneje postavi po robu. Da pa to more, treba, da jej vsi sežemo pod roki. Žrtvujmo torej, kajti brez žrtev ni rešitve!

Društvo „Vesela“ v Šklednju priredi dne 21. t. m. veselico, koje program pribčimo v Krakem.

Pevsko društvo „Adrija“ v Barkovljah priredi dne 22. t. m. veselico s petjem, igro in deklamacijo ter sodelovanjem društvenega tamburaškega zbora.

Otroški vrtec na Greti. Ker se od več strani poprašuje gledě odpretja novega otroškega vrta na Greti, izjavljamo, naprošeni po prvomestniku dotične podružnice, da se ta otroški vrt ne bude mogel odpreti že na god preavetle cesarice (19. novembra). Hiša namreč, v kateri bude otroški vrt, ni še dovršena, a vendar ne bude treba mnogo več čakati do ustanovitve te prevažne nove naše narodne tvrdnjave.

Praznik sv. Justa. V ponedeljek bil je za nas Tržačane velik praznik — praznik sv. Justa. V naši katedrali bila je slovesna sveta masa, koje je daroval monsignor dr. Šust. Službe božje se je udeležilo društvo veteranov z godbo in zastavo in ogromna množica ljudstva.

Obiskovanje grobov bilo je tudi letos jako živahno vzlic siloviti burji, ki rasasja po našem mestu že par dni. Na pokopališči zbralo se je na tisoče ljudi.

Javno priporočilo. Kupil bil sem staro dvocevko, pri kateri bilo je treba le nekoliko reparatur, da bi bila zopet dobra za rabo. V ta namen isročil bil sem je nekomu v Lj. — Zagotovil mi je, da je delo pošteno in zanesljivo izvršeno; a preč pri prvem poskusu se je ravno nasprotno pokazalo, da je bilo ne le prav slabo, temveč tudi nevarno. V „Edinosti“ čital sem pa oferto g. Antona Sodja, puškarja v Borovljah; to me je naputilo, da sem mu staro robo v radikalno popravo poslal, in nisem se varal.

Te dni prejel sem od g. Sodja ves renovirano puško nazaj. Razun cevi in nekaj malega drugega železja naredil mi je pri puški vse novo ter hčeno in tako trdno, da je veselje. Račun njegov bil je pa zato tako majhen in zmieren, da sem se moral kar čuditi. Za tako delo bil bi v Lj. — najmanj dva, do trikrat večji.

Svetujem vsakateremu, kdor ima v tej zadevi kaj za renovirati, ali si pa kaj poštenega novega omisliti, naj se le na vrlega poštenjaka g. Antona Sodja v Borovljah (P. Ober-Ferlach) na Koroškem obrne, in gotovo se ne bude kesal.

Dobrova, dne 30. oktobra 1891.

M. Rant.

Članom družbe sv. Mohora. Vsem častitim družbenikom tržaškim bōdi pojasnjeno, da knjige za letošnje leto so de sedaj dole samo uredništvu „Edinosti“ in da dojdejo knjige za družbenike še le v kaci 14 dneh. Ko dojdejo, objavimo te nemudoma v „Edinosti“. Častiti družbeniki naj blagohotno malo potrpe, kajti poštevati jim je ogromno delo, koje provzroča raspošiljanje knjig toli ogromnemu številu družbenikov.

„Dom in Svet“. 11. številka prinaša naslednjo vsebino: 1. Blaž Potočnik. 2. Izdajnik 3. V jeseni. 4. Na samovcu. 5. Podbice iz naroda. 6. Junak sedanjega časa. 7. Nada. 8. Nekoliko praških spominov. 9. Porabne misli o slovenščini v govoru in pismu. 10. Iz popotnega dnevnika. 11. O slovenskih gimnazijah in njih letošnjih izvestjih. 12. Slovtvo: a) Slovensko. b) Češko. 13. Raznoterosti. — Slike: Blaž Potočnik. 2. Romaraka cerkev na Trstu. 3. „Nada“. 4. S hrvaške razstave v Zagrebu: Dalmatinski paviljon. 5. S hrv. razstave v Zagrebu: Paviljon šumarskega društva.

Dunajska borsva

3. novembra	
Notni dr. dolg v bankovcih	— gld 91.55
„ „ „ v srebru	— „ 91.35
Zlata renta	— „ 109.30
1/2 avstrijska renta	— „ 101.70
Delnice narodne banke	— „ 1005.—
Kreditne delnice	— „ 276.25
London 10 lir sterlin	— „ 117.55
Francoški napoleonori	— „ 9.34
Č. kr. cekini	— „ 5.59
Nemške marke	— „ 57.75

